

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.411.3.2.2023

Pan
Norbert Paprota
Dyrektor
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
w Bochni
ul. Kolejowa 14
32-700 Bochnia

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/23/002 – Prawidłowość i skuteczność działań gmin województwa małopolskiego wobec dłużników alimentacyjnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bochni, ul. Kolejowa 14, 32-700 Bochnia (MOPS lub Ośrodek)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Norbert Paprota, Dyrektor MOPS, pełniący tę funkcję od 4 maja 2005 r. (<i>Dyrektor</i>). (akta kontroli, str. 4-5)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawdliwość i skuteczność działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych. 2. Prawdliwość sporządzania sprawozdań.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2022 r. do zakończenia czynności kontrolnych (tj. do 6 marca 2024 r.), z uwzględnieniem dowodów dotyczących zdarzeń wcześniejszych, o ile miały wpływ na działalność jednostki w kontrolowanym zakresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	1) Barbara Guga, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/131/2023 z 27 listopada 2023 r. 2) Anna Stochel-Lukasińska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR13/2024 z 8 lutego 2024 r. (akta kontroli str. 1-2, 387-388)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2022-2023 MOPS korzystając z przewidzianych prawem możliwości, mających na celu skłonienie dłużników alimentacyjnych do spłaty swoich zobowiązań realizował zadania w zakresie dochodzenia należności alimentacyjnych. Niemniej jednak były one podejmowane z opóźnieniem. Kontrola wykazała, iż po wydaniu decyzji³ o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego Ośrodek występował do organu właściwego dłużnika (OWD) z wnioskiem o podjęcie działań wobec dłużnika i przekazywał informacje wymagane art. 27 ust. 7 i 7a ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów⁴ oraz przekazywał dłużnikowi informacje wymagane art. 27 ust. 7 cyt. ustawy, z naruszeniem art. 35 §1 i 2 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego⁵, który zobowiązuje organy administracji publicznej do załatwiania spraw bez zbędnej zwłoki. Z opóźnieniem realizowano również czynności w zakresie przesyłania wezwań do dłużnika w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego.

W ocenie NIK skuteczność dochodzenia w latach 2021-2023 zwrotu należności wypłaconych z funduszu alimentacyjnego⁶, która wzrosła z 3,23% w 2021 r. do 5,64% na koniec 2023 r., wynikała w szczególności ze współpracy MOPS z organami egzekucyjnymi. Niemniej jednak analiza postępowań wobec 23 dłużników, których zobowiązania na koniec 2023 r. wynosiły 1 269,5 tys. zł wykazała opóźnienia, mogące wpływać na obniżenie skuteczności realizacji tych działań.

Stan należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego od początku jego istnienia (bez uwzględnienia świadczeń nienależnie pobranych) wraz z odsetkami wynosił na koniec 2021 r. 11 600 tys. zł, na koniec 2022 r. 12 646 tys. zł, a na koniec 2023 r. 13 052 tys. zł.

Ponadto, do maja 2023 r. nieregularnie składano informacje do biur informacji gospodarczej (przy czym od 14 lipca 2022 r. informacje przekazywane były do czterech zamiast pięciu biur). Jednocześnie, w ramach wykorzystywania instrumentów dyscyplinowania dłużników, przewidzianych w rozdziale 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów⁷, w jednym przypadku nie zamieszczono w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji o zobowiązaniach dłużnika, dla którego komornik nie prowadził egzekucji (zaległość za okres dłuższy niż trzy miesiące).

W okresie objętym kontrolą MOPS sporządzał kwartalne sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz sprawozdania budżetowe Rb-27ZZ z wykonania planu dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami⁸ i terminowo przekazywał je właściwym organom. Wielkości wykazane w ww. sprawozdaniach

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę w formie opisowej.

³ Na próbie 20 decyzji, w tym: 10 decyzji o przyznaniu świadczeń z FA na okres świadczeniowy 2021/2022 i 10 decyzji o przyznaniu świadczeń na okres świadczeniowy 2022/2023.

⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 1993 ze zm., dalej ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

⁵ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 7375 ze zm.), dalej: kpa.

⁶ Liczona jako odsetek kwot zwróconych przez dłużników i zaliczonych na należność główną do stanu należności z tytułu wypłaconych świadczeń z FA na początek roku kalendarzowego, bez uwzględnienia świadczeń nienależnie pobranych.

⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1993 ze zm., dalej: ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

⁸ Dalej: sprawozdania Rb-27ZZ, sporządzane na podstawie Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. poz. 144, ze zm.)

budżetowych odpowiadały zapisom w ewidencji księgowej. Dane prezentowane w sprawozdaniach FA za IV kwartał 2021 r. i za IV kwartał 2022 r. nie odpowiadały natomiast wartościom wykazanim w sprawozdaniach budżetowych Rb-27ZZ z tych okresów w zakresie stanu należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz w przypadku sprawozdania FA za IV kwartał 2022 r. w zakresie kwoty zwróconej przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

W ocenie NIK wpływ na stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości mogły mieć zarówno organizacja pracy, tj. niewielka obsada kadrowa, jak i niezależne od MOPS spiętrzenie innych zadań w tym samym czasie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość i skuteczność działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą Dyrektor MOPS dysponował upoważnieniami Burmistrza Bochni do podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych, prowadzenia postępowań i wydawania decyzji w tych sprawach oraz upoważnieniami do przekazywania do biur informacji gospodarczej o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużników alimentacyjnych, do występowania do Ministra Cyfryzacji z wnioskami o udostępnienie danych lub informacji z centralnej ewidencji kierowców w zakresie posiadania dokumentu prawa jazdy przez dłużników alimentacyjnych, do składania do komorników sądowych wniosków o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, w sprawach dotyczących dłużników alimentacyjnych w przypadkach przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz do reprezentowania organu właściwego wierzyciela w postępowaniach egzekucyjnych w ww. sprawach. Do prowadzenia działań i wydawania decyzji administracyjnych w sprawach z zakresu świadczeń alimentacyjnych i przekazywania do BIG informacji o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużników oraz do występowania do Ministra Cyfryzacji z wnioskami o udostępnienie danych lub informacji z centralnej ewidencji kierowców w zakresie posiadania dokumentu prawa jazdy przez dłużników alimentacyjnych upoważnienie Burmistrza Bochni posiadała również Kierownik Samodzielnej Sekcji Świadczeń Rodzinnych MOPS od 1 marca 2023 r.

(akta kontroli str. 5-16)

Realizację zadań z zakresu świadczeń z funduszu alimentacyjnego i działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych nadzorował Kierownik Samodzielnej Sekcji Świadczeń Rodzinnych. Zadania obejmujące działania wobec dłużników alimentacyjnych zostały powierzone zakresem czynności i były wykonywane w kontrolowanym okresie przez jednego pracownika, referenta ww. sekcji, który posiadał upoważnienia do podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych i prowadzenia postępowań za wyjątkiem wydawania decyzji administracyjnych. Pracownik ten był również upoważniony do przekazywania do BIG informacji o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego oraz do prowadzenia postępowań w sprawach z zakresu świadczeń alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 10-34)

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

W latach 2022 – 2023 MOPS wypłacił tytułem świadczeń z funduszu alimentacyjnego 1 362,5 tys. zł, z tego w 2022 r. 745,2 tys. zł, a w 2023 r – 617,3 tys. zł.

W ww. okresie od dłużników alimentacyjnych uzyskano łącznie 1286,7 tys. zł¹⁰, z czego kwotę 846,2 tys. zł zaliczono na należność główną, a kwotę tys. 440,5 tys. zł na odsetki. W okresie tym wygaszone kwoty należności wynosiły łącznie 520,1 tys. zł. Stan należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego od początku jego istnienia (bez uwzględnienia świadczeń nienależnie pobranych) wraz z odsetkami wynosił na koniec 2021 r. 11 600 tys. zł, na koniec 2022 r. 12 646 tys. zł, a na koniec 2023 r. 13 052 tys. zł. Skuteczność dochodzenia w latach 2021-2023 zwrotu należności wypłaconych z funduszu alimentacyjnego¹¹ wynosiła odpowiednio: w 2021 r. – 3,23%, w 2022 r. – 4,50%, a według stanu na 31 grudnia 2023 r. 5,64%.

(akta kontroli str. 266, 249-250, 254-257, 261-264)

W sprawie działań podejmowanych w celu zwiększenia skuteczności dochodzenia zwrotu należności od dłużników alimentacyjnych Dyrektor MOPS wyjaśnił, że w zakresie egzekucji należności alimentacyjnych MOPS systematycznie współpracuje z komornikami sądowymi. W 2022 r. w 30 przypadkach, a w 2023 r. w 36 przypadkach przekazano komornikom informacje o sytuacji dłużników, które miały wpływ na skuteczność egzekucji świadczeń alimentacyjnych pochodzących głównie z wywiadów alimentacyjnych i oświadczeń majątkowych. W 2021 r. kwota wyegzekwowana od dłużników wynosiła 347 169,66 zł, w 2022 r. – 520 278,85 zł, a w 2023 r. za trzy kwartały – 673 092,43 zł. W 2022 r. wysłano do dłużników 66 wezwań na wywiad alimentacyjny, a w 2023 r. - 89. Na pisemne wezwanie do osobistego zgłoszenia się w Ośrodku w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego w 2022 r. zgłosiło się łącznie 28 dłużników, a w 2023 r. - 41. W trakcie przeprowadzania wywiadów alimentacyjnych często ustalono, że dłużnicy to osoby bezrobotne, nie posiadające żadnego majątku. Część dłużników zatrudnionych jest na podstawie umowy o pracę w niepełnym wymiarze czasu pracy, wobec czego komornik sądowy może zająć niewielkie kwoty na poczet spłaty zobowiązań alimentacyjnych. W 2022 r. i w 2023 r. sześciu spośród dłużników nie było zarejestrowanych w Urzędzie Pracy w związku z czym osoby te zobowiązano do zarejestrowania się jako osoby bezrobotne lub poszukujące pracy. W większości osoby te wywiązały się ze zobowiązania. Z dalszych danych wynika, że statusu osoby bezrobotnej wielu z nich nie utrzymało. W 2022 r. w przypadku 12, a w 2023 r. w przypadku 13 dłużników zarejestrowanych jako osoby bezrobotne zwrócono się do Urzędu Pracy o aktywizację zawodową. Dłużnicy to osoby na ogół mało atrakcyjne na rynku pracy, o niskim poziomie kwalifikacji. Podejmowanie przez nich zatrudnienia nie jest częste. W 2022 r. wobec dziewięciu, a w 2023 r. wobec siedmiu dłużników wszczęto postępowanie administracyjne w sprawie uznania ich za dłużników uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych. W 2022 r. w siedmiu przypadkach, a w 2023 r. w odniesieniu do pięciu dłużników postępowania te zakończone zostały wydaniem decyzji o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych. W stosunku do innych dłużników decyzje wydane wcześniej zachowywały swą ważność i nie wydawano ich ponownie w latach objętych kontrolą. W 2022 r. w jednym przypadku, a w 2023 r. w dwóch sytuacjach wydano decyzje umarzające postępowanie, w związku ze zgłoszeniem się dłużnika na wywiad alimentacyjny, zarejestrowaniem się w Powiatowym Urzędzie Pracy lub w związku

¹⁰ Obejmujące wpłaty z egzekucji komorniczej w wysokości ogółem 1 281,9 tys. zł, z tego 517,9 tys. zł w 2022 r., 764 tys. zł w 2023 r. tys. zł oraz wpłaty własne dłużników w wysokości ogółem 4,8 tys. zł.

¹¹ Liczona jako odsetek kwot zwróconych przez dłużników i zaliczonych na należność główną do stanu należności z tytułu wypłaconych świadczeń z FA na początek roku kalendarzowego, bez uwzględnienia świadczeń nienależnie pobranych.

z wywiązywaniem się dłużnika przez okres ostatnich sześciu miesięcy ze swoich zobowiązań alimentacyjnych w wysokości co najmniej 50% kwot zasądzonych alimentów. Po uprawomocnieniu się ww. decyzji w 2022 r. w sześciu przypadkach i w 2023 r. również w sześciu sytuacjach złożono do Komendy Powiatowej Policji w Bochni lub właściwej miejscowo prokuratury rejonowej, wnioski o ściganie za przestępstwa z art. 209 § 1 Kodeksu karnego, w związku z uchyleniem się od obowiązku alimentacyjnego. W 2022 r. skierowano sześć zapytań do Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców (CEPiK) dotyczących uprawnień do kierowania pojazdami przez dłużników, w 2023 r. skierowano do CEPiK również sześć takich zapytań. W roku 2022 wystąpiono z trzema wnioskami do Starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego, a 2023 r. przygotowano dwa takie wystąpienia. W 2022 r. skierowano trzy wnioski do Starosty o zwrot zatrzymanego prawa jazdy na wniosek dłużnika, w związku ze spełnieniem warunków określonych w ustawie, w roku 2023 złożono również trzy takie wnioski. W 2022 r. 242 dłużników, a w 2023 r. 236 dłużników było zgłoszonych do biur informacji gospodarczej, w związku z zaległościami za okres dłuższy niż sześć miesięcy. W przypadku ujawnienia majątku dłużnika gmina przyłącza się do egzekucji należności z nieruchomości. W 2022 r. w czterech przypadkach wysłano do komornika sądowego żądania skierowania postępowania egzekucyjnego do nieruchomości. W związku z zawiadomieniem o wszczęciu egzekucji z nieruchomości w 2022 r. jeden dłużnik dokonał jednorazowej wpłaty na poczet należności w wysokości 120 481,85 zł. W 2023 r. z żądaniem skierowania egzekucji do nieruchomości wystąpiono sześć razy. W wyniku tych działań w 2023 r. w przypadku pięciu dłużników nastąpiła spłata całości należności. Ponadto w 2022 r. w wyniku podjętych działań całość zadłużenia spłaciło pięciu dłużników alimentacyjnych i w 2023 r. również pięciu dłużników. We wszystkich przypadkach, gdy gmina jest organem właściwym wierzyciela wnioskuje się do organu właściwego dłużnika o podjęcie wobec niego działań określonych przepisami ustawy. Ośrodek realizując zadania, których celem jest zwiększenie skuteczności ściągania zaległości alimentacyjnych wpisuje dłużników do czterech biur informacji gospodarczej, jednak dotychczas nie zaobserwowano, aby czynności te przyniosły oczekiwane rezultaty. Pracownicy Sekcji Świadczeń Rodzinnych mają zapewniony dostęp do szkoleń adekwatnych do potrzeb. MOPS zapewnia też dostęp do serwisu prawnego LEX i konsultacji prawnych. Analizy zadłużenia dłużników są prowadzone. W systemie informatycznym na bieżąco uwidacznia się stan zadłużenia poszczególnych dłużników, a sprawozdanie rzeczowo - finansowe ujawnia stan zadłużenia ogółem. Zestawienia należności i wpłat dłużników również widoczne są w programie dziedzinowym. MOPS wykonuje wobec dłużników działania przewidziane dla gminy w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Angażuje się w budowanie dobrych relacji i współpracy z komornikami sądowymi. W jednym przypadku współpraca ta jest bardzo dobra, w innych stale wymaga pracy nad poprawą jakości.

(akta kontroli str. 46-56)

Niezadowalająca skuteczność egzekucji zobowiązań alimentacyjnych wynika – według wyjaśnień Dyrektora MOPS - z faktu, że *dłużnicy alimentacyjni są na ogół mało atrakcyjni na rynku pracy, często reprezentują warstwy społeczne cechujące się bardzo niskim statusem (w tym statusem materialnym). Potwierdzenie tego stanowią przeprowadzone z nimi wywiady oraz oświadczenia majątkowe. Przypadki nieściągnięcia części alimentów występują najprawdopodobniej również dlatego, że dłużnicy, poprzez niedozwolone zabiegi, uniemożliwiają wykonanie wyroku zasądzającego alimenty (np. praca na czarno albo umowa na część etatu). Rozmowy z dłużnikami alimentacyjnymi są trudne, nierzadko koniecznym jest poradzenie sobie z zachowaniami dłużnika, które bywa zagrażające dla bezpieczeństwa pracownika. Obowiązek alimentacyjny często spostrzegany jest przez dłużników jako element*

konfliktu z matką dziecka. Osoby z dużym zadłużeniem, przekraczającym realne możliwości spłaty, odstępują całkowicie od prób nawet częściowego uregulowania zadłużenia twierdząc, że i tak są w sytuacji bez wyjścia. W trakcie wywiadów alimentacyjnych podejmujemy próby edukowania dłużników, obserwujemy przy tym, że wielu z nich ma obiektywnie istniejące trudności z odbiorem przekazywanych im treści. Nie rozumieją swojego obowiązku - zarówno prawnego jak i moralnego.

(akta kontroli str. 51)

W latach 2021-2023 w MOPS nie były prowadzone kontrole wewnętrzne/audyty ani kontrole zewnętrzne dotyczące działań wobec dłużników alimentacyjnych. W ramach bieżącej realizacji zadania prowadzony był rejestr wierzycieli i dłużników w formie tradycyjnej (papierowej) i elektroniczny - w programie Nemezis. Sprzyja to – według wyjaśnień Dyrektora MOPS - *możliwości weryfikacji posiadanych danych. Okresowo analizowane są dane dot. działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych i przedkładane w postaci odpowiednich sprawozdań. Każdorazowo, przed przekazaniem sprawy do komornika, dokumentacja prowadzona przez pracownika jest analizowana przez Kierownika Sekcji Świadczeń Rodzinnych.*

(akta kontroli str. 49)

1.2.-1.3. W badanym okresie do MOPS jako organu właściwego wierzyciela (OWW) wpłynęły dwa wnioski (od jednej wierzycielki) o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego (dotyczyły one tego samego dłużnika) złożone na podstawie art. 3 ust. 5 pkt 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Po przeprowadzeniu postępowania ustalono, że nie jest możliwe podjęcie działań wobec dłużnika, ponieważ gmina nie jest dla niego organem właściwym¹².

(akta kontroli str. 51, 60-61, 414-418)

MOPS nie informował na swoich stronach internetowych o możliwości złożenia przez osoby uprawnione wniosków o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Dyrektor MOPS wyjaśnił, że *w formularzu wniosku o przyznanie świadczenia z funduszu alimentacyjnego nie ma możliwości wnioskowania o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego, nie ma też ustalonego odrębnego wniosku w takich sprawach. Wnioski tego typu są formułowane według zasad zwykłego pisma do urzędu. W okresie objętym kontrolą wpłynęły dwa wnioski od jednej wierzycielki dot. jednego dłużnika. Osoby zgłaszające się do MOPS w sprawach związanych z funduszem alimentacyjnym są informowane ustnie o przedmiotowej możliwości. Na stronie internetowej MOPS oraz FB zamieszczona jest informacja dot. funduszu alimentacyjnego z linkiem do szczegółowej informacji przygotowanej przez MRiPS, gdzie osoby zainteresowane mogą pogłębić swoją wiedzę na temat możliwości wnioskowania o działania wobec dłużnika alimentacyjnego również w sytuacji,*

¹² Wniosek o podjęcie działań wobec dłużnika wpłynął do MOPS 4 sierpnia 2022 r. 10 sierpnia 2022 r. MOPS zwrócił się do komornika sądowego o wskazanie aktualnego miejsca zamieszkania dłużnika. 9 sierpnia 2022 r. MOPS wezwał dłużnika w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego. 12 sierpnia 2022 r. MOPS otrzymał oświadczenie członka rodziny dłużnika, że nie przebywa on na terenie Polski. 16 sierpnia 2022 r. MOPS otrzymał pismo od komornika sądowego, że dłużnik nie przebywa na terenie Polski. 6 września 2022 r. MOPS wystosował odpowiedź do wnioskodawcy, w której podał, że nie jest organem właściwym dłużnika alimentacyjnego. Ustawowy termin załatwienia sprawy (art. 35 kpa) przypadał na 4 września 2022r. (niedziela). Nie zawiadomiono strony o niezakończonym terminie, ponieważ uznano że przekroczenie terminu jest tak niewielkie, że nie ma potrzeby ponoszenia kosztu przygotowania zawiadomienia i opłat pocztowych. 18 października 2022 r. wierzycielka ponownie zwróciła się do MOPS o podjęcie działań wobec tego samego dłużnika. 7 listopada 2022 r. MOPS zwrócił się do komornika sądowego o wskazanie aktualnego miejsca zamieszkania dłużnika oraz do Urzędu Miasta Bochnia o udostępnienie danych z rejestru mieszkańców. 9 listopada 2022 r. MOPS otrzymał pismo od komornika sądowego, że dłużnik nie przebywa na terenie Polski. 14 listopada 2022 r. MOPS otrzymał pismo z Urzędu Miasta, że dłużnik nie jest zameldowany na terenie miasta i przebywa za granicą. 15 listopada 2022 r. MOPS wystosował odpowiedź do wnioskodawcy, w której podał, że nie jest organem właściwym dłużnika alimentacyjnego.

gdy osoba uprawniona nie spełnia warunków do przyznania świadczenia z funduszu alimentacyjnego.

(akta kontroli str. 52)

1.4. W systemie dziedzinowym służącym do obsługi wniosków o świadczenia z funduszu alimentacyjnego każdy wniosek rejestrowany był z adnotacją organ właściwy wierzyciela (OWW) i organ właściwy dłużnika (OWD) lub OWW. Dyrektor MOPS podał, że od okresu zasiłkowego 2023/24 dodatkowo prowadzone są rejestry w programie Excel uwzględniające podział na wnioski, dla których gmina stanowi OWW i OWD oraz tylko OWW.

(akta kontroli str. 52, 261-337)

Do obsługi zagadnień związanych z obszarem Funduszu Alimentacyjnego służył system informatyczny Nemezis, który posiadał aktualne świadectwo zgodności wydawane przez Departament Informatyki MRPiPS i umożliwiał współpracę z platformą Emp@tia.

Główne funkcje programu: wniosek o ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego, wniosek o wstrzymanie lub przywrócenie wstrzymanego prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego, sprawdzenie kompletności danych wniosku oraz załączników, decyzja przyznająca oraz zmieniająca do wniosku o ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego, decyzja dotycząca świadczeń nienależnie pobranych, pełne rozliczenie dłużnika alimentacyjnego.

W zakresie sprawozdawczości: generowanie sprawozdania za wybrany kwartał, edycja wszystkich pozycji na sprawozdaniu, tworzenie sprawozdania w formacie XML, generowanie zestawień świadczeń z podziałem na przyznane i wypłacone, generowanie zestawień świadczeń za wybrany okres, generowanie zestawień wg typu świadczenia, generowanie plików XML zbiorów centralnych. W zakresie raportowania: informacje o wydanych świadczeniach, wnioskach itp., rejestracja i wydruk decyzji w sprawie świadczenia (decyzja przyznająca, odmowna, wstrzymująca, przywracająca);, naliczanie wysokości świadczeń na podstawie załączników do wniosku, kontrola spełnienia warunków przyznania świadczenia na podstawie załączników do wniosku, wydruki decyzji na podstawie definiowanych przez użytkownika szablonów. W zakresie usługi wypłat świadczeń: tworzenie harmonogramów i list wypłat świadczeń, generowanie przelewów elektronicznych, generowanie list przelewów z podziałem na konkretny bank, generowanie list wypłat w kasie, generowanie list wypłat w kasie z podziałem alfabetycznym, generowanie list wypłat przekazem pocztowym, generowanie zestawień wypłaconych świadczeń dla wybranej listy wypłat, możliwość tworzenia szablonów numerowania dokumentów, możliwość grupowej zmiany terminu wypłaty. Dodatkowymi funkcjami w programie była funkcja grupowego zakładania decyzji dla rozpatrzonych wniosków, funkcja grupowego zatwierdzania i doręczania decyzji, definiowanie rejonów i podział wnioskodawców wg rejonu, możliwość definiowania użytkowników i zakładania im praw i hasła, definiowanie formatów przelewów elektronicznych.

(akta kontroli str. 52, 261-337)

W 2022 r. gmina wypłacała świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla 150 uprawnionych osób. W przypadku 79 osób MOPS stanowił OWW i OWD, natomiast w przypadku 71 osób jedynie OWW. W 2023 r. gmina wypłacała świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla 120 osób uprawnionych, gdzie MOPS stanowił OWW i OWD w przypadku 68 osób, a w stosunku do 52 osób był OWW.

(akta kontroli str. 52)

1.5. Badanie 20 decyzji¹³ o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego wykazało, że:

- w 15 przypadkach MOPS wystąpił do OWD z wnioskiem o podjęcie działań wobec dłużnika i przekazał informacje wymagane art. 27 ust. 7 i 7a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz przekazał dłużnikowi informacje wymagane art. 27 ust. 7 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- wnioski do OWD o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych wraz z informacjami wymaganymi art. 27 ust. 7 i 7a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz informacje wymagane art. 27 ust. 7 tej ustawy MOPS przekazywał z naruszeniem art. 35 § 1 i 2 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego, który zobowiązuje organy administracji publicznej do załatwiania spraw bez zbędnej zwłoki, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.
- w pozostałych pięciu przypadkach miejsce zamieszkania dłużnika było nieznane (informacje wymagane art. 27 ust. 7 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów zamieszczono w dokumentacji dłużnika).

W dokumentacji badanych spraw:

- w trzech przypadkach znajdowała się informacja od komornika o zajęciu wierzytelności dłużnika z tytułu egzekucji świadczeń alimentacyjnych;
- w jednym przypadku znajdowała się informacja, że dłużnik dokonuje regularnych wpłat na poczet należności alimentacyjnych;
- w pozostałych przypadkach nie było możliwości ściągłości zaległości na poczet należności alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 62-81)

1.6. Burmistrz upoważnił Dyrektora oraz kierownika i referenta Samodzielnej Sekcji Świadczeń Rodzinnych MOPS do przekazywania informacji do biur informacji gospodarczej o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego.

(akta kontroli str. 5-16)

W 2022 r. MOPS zamieszczał w BIG¹⁴ informacje o zadłużeniu 242 dłużników alimentacyjnych, w 2023 r. takich informacji było 236. Do 14 lipca 2022 r. MOPS przekazywał informacje gospodarcze do pięciu biur. Od 14 lipca 2022 r. do czterech biur, co omówiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Kierownik Sekcji Świadczeń Rodzinnych wyjaśniła, że od maja 2023 r. MOPS przekazuje ww. informacje regularnie raz w miesiącu (informacje odnośnie do nowych dłużników, lub modyfikacje informacji już zawartych w systemie). W systemie NEMEZIS tworzy się pliki, które następnie są przekazywane do poszczególnych BIG. Pliki te tworzone w systemie dziedzicznym. MOPS modyfikuje informacje już zamieszczone w związku z comiesięcznymi wypłatami przyznanych świadczeń z FA oraz rozliczeniu wpłat dokonanych przez dłużników alimentacyjnych lub przekazanych przez organ egzekucyjny. W 2022 r. oraz do kwietnia 2023 r. informacje gospodarcze były przekazywane nieregularnie w związku z delegowaniem pracownika zajmującego się sprawami funduszu alimentacyjnego do obsługi innych zadań, tj. z zakresu świadczeń pomocowych dla obywateli Ukrainy oraz licznych dodatków przyznawanych mieszkańcom w związku ze wzrostem cen nośników energii.

(akta kontroli str. 373-386, 401-413)

¹³ 10 decyzji o przyznaniu świadczeń z FA na okres świadczeniowy 2021/2022 i 10 decyzji o przyznaniu świadczeń na okres świadczeniowy 2022/2023. Stan należności dłużników alimentacyjnych wybranej próby na 31 grudnia 2023 r. wynosił 816 998,09 zł, z tego należność główna 620 988,38 zł i odsetki 196 009,71 zł.

¹⁴ BigInfoMonitor S.A.; Krajowe Biuro Informacji Gospodarczej S.A.; Krajowy Rejestr Długów; Erif – Biuro Informacji Gospodarczej; Krajowa Informacja Długów Telekomunikacyjnych BIG S.A. (działalność tego biura została zakończona 1 lutego 2023 r.

Na podstawie dokumentacji dotyczącej 10 dłużników alimentacyjnych o najwyższej wartości zadłużenia na dzień 31 grudnia 2022 r., w tym: pięciu dłużników alimentacyjnych, o najwyższej wartości zadłużenia stanowiącego należności określone w art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów i pięciu dłużników alimentacyjnych, o najwyższej wartości zadłużenia stanowiącego należności określone w art. 28 ust. 1 pkt 1 tej ustawy), ustalono, że we wszystkich badanych przypadkach MOPS, przekazywał informacje o zobowiązaniach dłużników, posiadających przekraczające sześć miesięcy zaległości z tytułu świadczeń z funduszu alimentacyjnego do czterech BIG.

(akta kontroli str. 370-372)

1.7. Burmistrz upoważnił Dyrektora oraz kierownika i referenta Samodzielnej Sekcji Świadczeń Rodzinnych MOPS do zamieszczania w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji, o których mowa w art. 8 ustawy z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych¹⁵ (KRZ) w zakresie zobowiązań, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w przypadku nieprowadzenia przez komornika ich egzekucji, a obejmujących zaległość za okres dłuższy niż trzy miesiące.

(akta kontroli str. 5-16)

W okresie objętym kontrolą stwierdzono jeden przypadek, w którym komornik nie prowadził egzekucji w zakresie zobowiązań, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Informacja o zobowiązaniach dłużnika nie została zamieszczona w KRZ, co omówiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 60-61, 338-347)

1.8.-1.9. MOPS w okresie 2022-2023 (I półrocze) był organem właściwym dla: w 2022 r. 209, a wg stanu na 31 grudnia 2023 r. 206 dłużników¹⁶.

MOPS realizując przypisane ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów zadania w ww. okresie:

- otrzymał od OWD 83 wnioski o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego (art. 3 ust. 5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów), z tego 32 w 2022 r. i 51 w 2023 r.;
- wystosował 155 wezwań dłużnika alimentacyjnego na wywiad alimentacyjny, z tego 66 w 2022 r. i 89 w 2023 r.;
- przeprowadził 69 wywiadów alimentacyjnych i odebrał tyle samo oświadczeń majątkowych, z tego 28 w 2022 r. i 41 w 2023 r.;
- przekazał komornikowi sądowemu 71 informacji mających wpływ na egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, w tym pochodzących z wywiadu alimentacyjnego oraz oświadczenia majątkowego, z tego 30 w 2022 r. i 41 w 2023 r.;
- zobowiązał 12 dłużników alimentacyjnych do zarejestrowania się w urzędzie pracy jako bezrobotny lub poszukujący pracy, z tego sześciu w 2022 r. i sześciu w 2023 r.;
- w 25 przypadkach poinformował PUP o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika alimentacyjnego, z tego w 12 przypadkach w 2022 r. i w 13 przypadkach w 2023 r.¹⁷;
- otrzymał sześć informacji z urzędu pracy o odmowie dokonania czynności, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2 i 3 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, z tego cztery w 2022 r. i dwie w 2023 r.;

¹⁵ Dz. U. z 2021 r., poz. 1909 ze zm.

¹⁶ W 2021 r. – 210.

- wszczął 16 postępowań o uznanie dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, z tego dziewięć w 2022 r. i siedem w 2023 r.;
- wydał 12 decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, z tego siedem w 2022 r. i pięć w 2023 r.;
- wydał trzy decyzje o umorzeniu postępowania dotyczącego uznania dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, z tego jedną w 2022 r. i dwie w 2023 r.;
- w 12 przypadkach złożył wniosek o ściganie za przestępstwa z art. 209 Kodeksu karnego, z tego w sześciu przypadkach w 2022 r. i w sześciu w 2023 r.;
- w sześciu przypadkach skierował do starosty wniosek o uchylenie decyzji o zatrzymaniu prawa jazdy, z tego w trzech przypadkach w 2022 r. i w trzech w 2023 r.;
- w pięciu przypadkach skierował do starosty wniosek o zatrzymanie prawa jazdy, z tego w trzech przypadkach w 2022 r. i w dwóch przypadkach w 2023 r.;
- w 83 przypadkach skierował do OWD wniosek o podjęcie działań wobec dłużnika, z tego 32 w 2022 r. i w 51 przypadkach w 2023 r.

(akta kontroli str. 160-248, 52-53)

1.10. Badaniem prawidłowości podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych objęto postępowania wobec 10 dłużników dla których MOPS stanowił OWD oraz 10 dłużników, dla których MOPS stanowił jednocześnie OWW i OWD¹⁸.

Na podstawie dokumentacji dotyczącej 10 postępowań prowadzonych w związku z otrzymaniem przez kontrolowaną jednostkę wniosku OWW o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego, w którym MOPS stanowił OWD ustalono, że:

- wezwania do dłużnika w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego w terminach od 2 do 137 dni, od otrzymania wniosku OWW o podjęcie działań w stosunku do dłużnika;
- w siedmiu przypadkach MOPS wysłał ww. wezwania w terminach powyżej 30 dni od dnia otrzymania wniosku od OWW, w tym w pięciu przypadkach powyżej 60 dni, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- trzech z 10 dłużników nie stawiało się na wezwanie MOPS w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz nie złożyło oświadczenia majątkowego, pomimo skutecznego doręczenia wezwań. MOPS wobec jednego dłużnika alimentacyjnego, który uniemożliwił przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego oraz nie złożył oświadczenia majątkowego, wszczął postępowanie w sprawie uznania go za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, a w dwóch przypadkach wydane wcześniej decyzje o uznaniu dłużnika za uchylającego się od obowiązku pozostawały w mocy¹⁹;
- MOPS w ww. trzech przypadkach niezwłocznie wystąpił do organu prowadzącego postępowanie egzekucyjne o informacje dotyczące wywiązywania się dłużnika ze zobowiązań alimentacyjnych, w celu ustalenia przesłanki z art. 5 ust. 3a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Organ prowadzący postępowanie egzekucyjne, poinformował, że w jednym przypadku dłużnik przez okres 6 miesięcy wywiązywał się ze zobowiązań alimentacyjnych w kwocie nie niższej niż 50% kwoty bieżąco ustalonych miesięcznych alimentów. W dwóch przypadkach wskazał na bezskuteczność egzekucji.

¹⁸ Stan należności dłużników alimentacyjnych dla których MOPS stanowił jednocześnie OWW i OWD na 31 grudnia 2023 r. wynosił 726 399,18 zł, z tego należność główna 538 543,92 zł i odsetki 187 855,26 zł.

¹⁹ Wywiady alimentacyjne i i odbiór oświadczeń majątkowych zostały rzetelnie udokumentowane.

- siedmiu dłużników złożyło oświadczenie majątkowe oraz przeprowadzono z nimi wywiad alimentacyjny, co udokumentowano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2011 r. w sprawie wzoru kwestionariusza wywiadu alimentacyjnego oraz wzoru oświadczenia majątkowego dłużnika alimentacyjnego²⁰;
- w trzech przypadkach uzyskania informacji o braku rejestracji w PUP zobowiązano dłużnika do zarejestrowania się (z czego żaden z nich nie dokonał tego działania). W jednym przypadku, gdy dłużnik był zarejestrowany jako bezrobotny, MOPS zwrócił się o jego aktywizację zawodową;
- w ww. siedmiu przypadkach MOPS przekazał organowi prowadzącemu postępowanie egzekucyjne informacje istotne dla skuteczności egzekucji, w tym zawarte w wywiadzie alimentacyjnym i oświadczeniu majątkowym dłużnika, z którym przeprowadzono wywiad alimentacyjny, stosownie do art. 3 ust. 7 oraz art. 5 ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- w jednym przypadku, pomimo obowiązku wynikającego z art. 5 ust. 3 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów MOPS nie wszczął postępowania oraz nie wystąpił do komornika o informację dotyczącą wywiązywania się dłużnika ze zobowiązań z uwagi na ustaloną trudną sytuację życiową w związku z opieką nad niepełnosprawną żoną i dziećmi oraz własną niepełnosprawnością (dłużnik pobiera świadczenie pielęgnacyjne). W dwóch przypadkach dłużnik spełnił przesłanki wynikające z art. 5 ust. 3a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów wobec tego nie wszczęto postępowania (w pierwszym przypadku przeprowadzono wywiad, dłużnik złożył oświadczenie majątkowe - uzyskano informację o egzekucji komorniczej z wynagrodzenia, w drugim przeprowadzono wywiad, dłużnik złożył oświadczenie majątkowe – uzyskano informację, iż jest zatrudniony i przekazano informację o zatrudnieniu, co dało komornikowi możliwość zajęcia wierzytelności). W czterech przypadkach decyzja o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań pozostawała w mocy.
- w dwóch przypadkach nie wywiązywania się z obowiązków wynikających z art. 5 ust. 3 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, MOPS wydał decyzje o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, w jednym przypadku postępowanie umorzono ze względu na zaistnienie przesłanki określonej w art. 5 ust. 3a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Wobec dwóch dłużników w stosunku do których wydano decyzje o uchylaniu się od obowiązku alimentacyjnego MOPS złożył wniosek o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 kk. W dwóch przypadkach w dokumentacji spraw znajdowały się informacje o złożeniu takiego wniosku we wcześniejszym okresie²¹;
- w dwóch przypadkach po uprawomocnieniu się decyzji o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań, MOPS wystąpił do Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców²² o informację czy dłużnik alimentacyjny posiada uprawnienie do kierowania pojazdami, zgodnie z art. 5 ust. 3b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Uzyskano informację, że osoby te nie figurują w CEK. W dwóch przypadkach w wywiadzie alimentacyjnym dłużnicy podali, że nie posiadają prawa jazdy. MOPS nie wydawał decyzji o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych ponieważ w mocy pozostawały decyzje wydane we wcześniejszym okresie odpowiednio w 2017 i 2020 r. i po uprawomocnieniu się tych decyzji MOPS wystąpił do CEPIK

²⁰ Dz. U. Nr 73, poz. 395, dalej: „rozporządzenie w sprawie wzoru kwestionariusza wywiadu alimentacyjnego”

²¹ W aktach znajdują się informacje z policji o odmowie wszczęcia postępowania oraz o umorzeniu wcześniejszych postępowań.

²² Dalej: „CEPIK”.

i uzyskał informację o nie posiadaniu przez tych dłużników prawa jazdy). Pozostałe przypadki nie wymagały wystąpienia do CEPIK.

- w żadnym przypadku nie występowano do starosty o zatrzymanie prawa jazdy z uwagi na brak przesłanek;
- w żadnym przypadku nie występowano o ustalenie alimentów od innych osób (art. 7 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów);
- w żadnym przypadku nie przekazywano do sądu informacji o opieszałości komornika sądowego (art. 3 ust. 8 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów)

(akta kontroli str. 103-123)

Na podstawie dokumentacji dotyczącej 10 postępowań, w których MOPS stanowił jednocześnie OWW i OWD ustalono, że:

- decyzje o ustaleniu prawa do świadczeń alimentacyjnych wydawano w terminach od 7 do 15 dni od otrzymania wniosku o przyznanie świadczenia;
- w sytuacji, gdy MOPS stanowił dla dłużnika jednocześnie OWW i OWD wezwania do dłużnika w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego od dłużnika, MOPS wysyłał w terminach od 7 do 68 dni od uprawomocnienia się decyzji w sprawie przyznania osobie uprawnionej świadczenia z funduszu alimentacyjnego²³;
- wezwania do dłużnika w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego od dłużnika, MOPS wysyłał w ośmiu przypadkach w terminach powyżej 30 dni, w tym w pięciu przypadkach powyżej 60 dni od daty uprawomocnienia się decyzji w sprawie przyznania osobie uprawnionej świadczenia z funduszu alimentacyjnego, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- czterech dłużników złożyło oświadczenie majątkowe oraz przeprowadzono z nimi wywiad alimentacyjny, co udokumentowano zgodnie z rozporządzeniem w sprawie wzoru kwestionariusza wywiadu alimentacyjnego;
- w trzech przypadkach uzyskania informacji o zarejestrowaniu w PUP poinformowano ten urząd o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika. W dwóch przypadkach PUP poinformował MOPS o założeniu Indywidualnego Planu Działania. W jednym przypadku PUP nie poinformował MOPS o podjętych działaniach.
- do wniosku o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, o którym mowa w art. 27 ust. 3a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, dołączano we wszystkich przypadkach ostateczną decyzję przyznającą świadczenie z funduszu alimentacyjnego osobie uprawnionej;
- MOPS w czterech przypadkach zgłoszenia się dłużnika w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego przekazał organowi prowadzącemu postępowania egzekucyjne, informacje istotne dla skuteczności egzekucji, stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- sześciu dłużników nie stawiło się na wezwanie MOPS w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz nie złożyło oświadczenia majątkowego pomimo doręczenia wezwań.

Wobec ww. dłużników alimentacyjnych, którzy uniemożliwili przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego i nie złożyli oświadczenia majątkowego MOPS:

- w trzech przypadkach wszczął postępowanie dotyczące uznania dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych oraz wystąpił do komornika o informacje dot. wywiązywania się dłużnika

²³ Wywiady alimentacyjne i odbiór oświadczeń majątkowych zostały rzetelnie udokumentowane.

ze zobowiązań alimentacyjnych zgodnie z art. 5 ust. 3a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,

- wydał trzy decyzje o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych;
 - w trzech przypadkach nie podjęto działań na podstawie art. 5a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (decyzja o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań pozostawała w mocy);
 - złożył trzy wnioski o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 kk,
 - w trzech przypadkach wydania decyzji o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych wystąpił do CEPIK o informacje czy dłużnik posiada uprawnienie do kierowania pojazdami zgodnie z art. 5 ust. 3b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Po uzyskaniu informacji z CEPIK o posiadaniu prawa jazdy przez dwóch dłużników MOPS wystąpił do starosty powiatowego o zatrzymanie prawa jazdy;
- nie było przypadków przekazywania do sądu informacji o bezczynności lub opieszałości komornika (art. 3 ust. 8 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów);
- nie było przypadków wystąpienia z powództwem o ustalenie alimentów od innych osób (art. 7 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów).

(akta kontroli str. 82-102)

W badanej próbie 20 postępowań:

- w czterech przypadkach dłużnik dokonywał wpłat;
- w trzech przypadkach komornik dokonał zajęcia wynagrodzenia;
- w jednym przypadku było prowadzone postępowanie egzekucyjne w związku z ujawnieniem przez komornika nieruchomości;
- w jednym przypadku została dokonana spłata należności w całości (w wyniku sprzedaży ujawnionej przez komornika nieruchomości);
- w jednym przypadku dłużnik dokonał spłaty większej części zadłużenia. (pozostała część jest egzekwowana przez zajęcie komornicze wynagrodzenia);
- w pozostałych przypadkach nie było możliwości ściągłości zaległości na poczet należności alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 82-123)

1.11. Przepływ informacji pomiędzy MOPS a PUP zapewniał program SEPI²⁴ na podstawie umowy zawartej 10 lipca 2015 r. Strony przyjęły zasady wzajemnego współdziałania w przedmiocie dwustronnego udostępniania danych osobowych mające na celu wzmożenie efektywności współpracy zapewniającej sprawną wymianę informacji dotyczących osób zarejestrowanych w PUP i korzystających jednocześnie z pomocy MOPS w Bochni oraz zapewnienia tym osobom optymalnych możliwości aktywizacji zawodowej i społecznej.

(akta kontroli str. 133-158)

²⁴ Samorządowa Elektroniczna Platforma Informacyjna – to kompleksowe rozwiązanie informatyczne umożliwiające podmiotom administracji samorządowej bezpieczny i natychmiastowy dostęp do niezbędnych informacji. Rozwiązanie to opiera się na dwóch, ściśle współpracujących, podsystemach: Centrum prezentacji Informacji Samorządowej (CePIS) oraz Magistrali Wymiany Informacji (MaWI).

SEPI pozwala na realizację następujących celów: elektroniczną, bezobsługową wymianę danych pomiędzy jednostkami Rynku Pracy, Pomocy Społecznej, Referatów SR oraz Urzędami Miast i Gmin, wspomaganie procesów decyzyjnych w PUP, OPS, referacie SR, UM, eliminację kosztów związanych z wydawaniem, drukowaniem i przesyłaniem zaświadczeń pomiędzy jednostkami, wspomaganie władz miejskich i gminnych w zakresie podejmowania decyzji strategicznych (dystrybucja środków, planowanie, kreowanie programów pomocowych itp.)

W wyniku badania 20 spraw (omówionych w pkt. 1.10. niniejszego wystąpienia) ustalono, że w czterech przypadkach, w których dłużnik był zarejestrowany jako bezrobotny, MOPS poinformował PUP o potrzebie jego aktywizacji zawodowej. W dwóch przypadkach PUP poinformował MOPS o podjętych działaniach w tym kierunku (objęcie dłużnika Indywidualnym Planem Działania).

(akta kontroli str. 82-123)

Ogółem, w latach 2022-2023 MOPS poinformował PUP o potrzebie aktywizacji zawodowej 22 dłużników alimentacyjnych²⁵. PUP poinformował MOPS:

- w ośmiu przypadkach o objęciu dłużnika Indywidualnym Planem Działania;
- w jednym przypadku, że dłużnik jest zarejestrowany jako poszukujący pracy;
- w jednym przypadku o wykreśleniu dłużnika z rejestru bezrobotnych;
- w dwunastu przypadkach nie było informacji zwrotnej z PUP o podjętych działaniach.

(akta kontroli str. 129-132)

W sprawie aktywizacji zawodowej dłużników alimentacyjnych, PUP przekazał informację, że aktywizuje osoby bezrobotne i poszukujące pracy. Każdej osobie bezrobotnej zakładany jest Indywidualny Plan działania na zasadzie kooperacji z klientem. Zarejestrowanym w PUP dłużnikom alimentacyjnym opracowano takie indywidualne plany i przedstawiano oferty pracy. W przypadku odrzucenia przez nich tych ofert stracili status osoby bezrobotnej.

(akta kontroli str. 419-423)

Dyrektor wyjaśnił, że bieżący przepływ informacji zapewnia program SEPI. Natomiast o aktywizację zawodową dłużnika alimentacyjnego MOPS zwraca się stosownymi pismami. *Do zarejestrowania w PUP, MOPS obliuguje dłużnika alimentacyjnego, który zobowiązany jest dostarczyć w terminie 7 lub 14 dni potwierdzenie rejestracji. Niedopełnienie tego obowiązku skutkuje wszczęciem postępowania mającego na celu uznanie dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, o ile decyzja taka nie pozostaje w mocy prawnej. W sytuacjach wymagających wyjaśnienia lub pozyskania dodatkowych danych MOPS występuje do PUP z odrębnymi wnioskami. PUP nie informuje samoczynnie MOPS o wyrejestrowaniu dłużnika.*

(akta kontroli str. 55-56, 133-158)

1.12. We wszystkich 10 badanych przypadkach postępowań prowadzonych wobec dłużników alimentacyjnych, w których MOPS stanowił jednocześnie OWW i OWD, prowadzonych w związku z przyznaniem świadczeń z funduszu alimentacyjnego, zgodnie z art. 27 ust. 8 pkt 1 ustawy osobom uprawnionym do alimentów, do wniosków do komornika sądowego o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego dołączane były ostateczne decyzje przyznające świadczenie alimentacyjne.

(akta kontroli str. 82-102)

1.13. W latach 2022-2023 r. MOPS wydał 12 decyzji o uznaniu dłużników alimentacyjnych za uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych. Analiza dokumentacji 10 spraw wykazała, że zawiadomienia o wszczęciu tych postępowań były wysyłane zgodnie z zasadami przewidzianymi w art. 41 kpa. Zawiadomienia o wszczęciu postępowania wobec dłużnika alimentacyjnego w dwóch przypadkach doręczono w trybie art. 44 kpa, w czterech przypadkach w trybie art. 43 kpa. Również decyzje o uznaniu dłużników alimentacyjnych za uchylających się

²⁵ W sprawozdaniach za lata 2022 i 2023 wskazano 25 przypadków poinformowania PUP o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużników (odpowiednio: 12 i 13). W trzech przypadkach wykazano dłużników, wobec których zostały złożone dwa odrębne wnioski od osób uprawnionych.

od zobowiązań alimentacyjnych doręczono w dwóch przypadkach w trybie art. 44 kpa, a w czterech przypadkach w trybie art. 43 kpa. W pozostałych przypadkach adresat nie odebrał awizowanej dwukrotnie przesyłki. Nie stwierdzono sytuacji obalenia domniemania doręczenia.

(akta kontroli str. 124)

1.14. Nie występowano z powództwem przeciwko zobowiązanym w dalszej kolejności do uiszczania alimentów. Kierownik wyjaśnił, że okoliczności poszczególnych spraw nie wskazywały na taką konieczność.

(akta kontroli str. 53)

1.15. W latach 2022 - 2023 wydał 12 decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych. Po uprawomocnieniu się tych decyzji MOPS, w każdym przypadku złożył wnioski o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 ustawy Kodeks karny²⁶ zgodnie z dyspozycją art. 5 ust. 3b pkt 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Wnioski o ściganie rozpatrzone zostały w następujący sposób:

- w czterech przypadkach prokuratura zawiadomiła o przesłaniu aktu oskarżenia do sądu,
- w jednym przypadku prokuratura zawiadomiła o wszczęciu postępowania w sprawie;
- w trzech przypadkach prokuratura zawiadomiła o umorzeniu dochodzenia z uwagi na fakt, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego, na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 kpk;
- w dwóch przypadkach wydano postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania z uwagi na fakt, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego, na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 ustawy Kodeks postępowania karnego²⁷;
- w jednym przypadku prokuratura przesłała informację o połączeniu spraw dłużnika;
- w jednym przypadku nie wpłynęła do MOPS informacja o sposobie rozpatrzenia wniosku o ściganie.

(akta kontroli str. 125-127)

W okresie objętym kontrolą w MOPS odnotowano 96 przypadków dłużników uchylających się od obowiązku alimentacyjnego przez okres co najmniej 3 miesiące. W przypadku pięciu z nich, 11 grudnia 2023 r. MOPS złożył zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa niealimentacji w oparciu o art. 209 kk w związku z art. 304 kpk.

(akta kontroli str. 59, 128. 348-369, 389-394)

Odnosnie do zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa, w stosunku do dłużników alimentacyjnych, Dyrektor MOPS wyjaśnił, że w latach 2022-2023 (do 11 grudnia) MOPS nie składał zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, w stosunku do dłużników alimentacyjnych. We wcześniejszych okresach złożono około 130 takich zawiadomień. Postępowania trwają bardzo długo i na ogół są umarzane.

(akt kontroli str. 395-400)

W nawiązaniu do powyższych wyjaśnień NIK zauważa, że składanie zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa może stanowić element sprzyjający skuteczności działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych.

²⁶ Ustawa 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2022, poz. 1138 ze zm.), dalej: *kk*.

²⁷ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2024, poz. 37), dalej *kpk*.

1.16. W okresie objętym kontrolą MOPS nie wydawał decyzji o umorzeniu należności, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1, 2 i 4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. W ww. okresie złożono pięć wniosków o umorzenie należności (w 2022 r. dwa, a w 2023 r. trzy wnioski). Cztery wnioski zostały załatwione odmownie, w jednym przypadku postępowanie zostało umorzone.

(akta kontroli str. 53-54)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Przekazywanie wniosków do OWD o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych wraz z informacjami wymaganymi art. 27 ust. 7 i 7a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz przekazywanie dłużnikowi informacji wymaganych art. 27 ust. 7 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów następowało z naruszeniem art. 35 §1 i 2 kpa, który zobowiązuje organy administracji publicznej do załatwiania spraw bez zbędnej zwłoki.

W 15 z 20 badanych przypadków wystąpienia do OWD z wnioskiem o podjęcie działań wobec dłużnika oraz przekazania dłużnikowi wymaganych informacji, czynności tych dokonano w terminach od 51 do 141 dni od dnia, w którym decyzje stały się ostateczne²⁸. Stan należności dla ww. 15 dłużników alimentacyjnych na 31 grudnia 2023 r. wynosił 551 654,98 zł, z tego należność główna 426 966,45 zł oraz odsetki 124 688,53 zł.

(akta kontroli str. 62-81)

2. Wezwania do dłużników w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego wysyłano, z naruszeniem art. 35 §1 i 2 kpa, który zobowiązuje organy administracji publicznej do załatwiania spraw bez zbędnej zwłoki.

Wezwania do dłużników w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego, MOPS wysłał w siedmiu na 10 badanych przypadków w terminach powyżej 30 dni od dnia otrzymania wniosku od OWW (od 43 do 137 dni)²⁹. W sytuacji, gdy MOPS stanowił dla dłużnika jednocześnie OWW i OWD wezwania do dłużnika w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego od dłużnika, MOPS wysłał w ośmiu na 10 badanych przypadków w terminach powyżej 30 dni, od uprawomocnienia się decyzji w sprawie przyznania osobie uprawnionej świadczenia z funduszu alimentacyjnego (od 56 do 68 dni)³⁰. Stan należności dla ww. ośmiu dłużników na 31 grudnia 2023 r.

²⁸ Decyzja nr MOPS.BJ/13/FA/08/2021/2022 – 69 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/27/FA/08/2021/2022 – 51 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/15/FA/08/2021/2022 – 67 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/10/FA/08/2021/2022 – 65 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/36/FA/10/2022/2023 – 137 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/34/FA/08/2022/2023 – 119 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/26/FA/09/20212/20223 – 130 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/23/FA/09/2022/2023 – 120 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/14/FA/09/2022/2023 – 118 dni; Decyzja nr MOPS.BJ.45/FA/10/2022/2023 – 127 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/12/FA/08/2021/2022 – 63 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/10/FA/09/2022/2023-122 dni; Decyzja nr MOPS.BJ/28/FA/09/2021/2022 – 72 dni w przypadku przekazania informacji dłużnikowi oraz 91 dni w przypadku przekazania informacji OWD, nr MOPS.BJ/29/FA/09/2021/2022 – 69 dni w przypadku przekazania informacji dłużnikowi oraz 88 dni w przypadku przekazania informacji OWD; Decyzja nr MOPS.BJ/34/FA/09/2021/2022 – 70 dni w przypadku informacji przekazanej dłużnikowi oraz 88 dni w przypadku przekazania informacji OWD

²⁹ Nr sprawy: MOPS.53534.102.D.2023.2024 – 137 dni; MOPS.53534.103.D.2023.2024 – 77 dni; MOPS.53534.105.D.2021.2022 – 64 dni; MOPS.53534.104.D.2021.2022 – 72 dni; MOPS.53534.107.D.2022.2023 – 43 dni; MOPS.53534.129.D.2022.2023 – 69 dni; MOPS.53534.116.D.2022.2023 – 59 dni;

³⁰ Nr sprawy: MOPS.53534.11.D.2022.2023 – 64 dni; MOPS.53534.10.D.2022.2023 – 64 dni; sprawy: MOPS.53534.9.D.2023.2024 – 57 dni; MOPS.53534.45.D.2023.2024 – 57 dni; MOPS.53534.1.D.2022.2023 – 67 dni; MOPS.53534.6.D.2023.2024 – 68 dni; MOPS.53534.29.D.2023.2024 – 67 dni; sprawy: MOPS.53534.1.D.2023.2024 – 56 dni.

wynosił 717 797,79 zł, z tego należność główna 530 542,47 zł oraz odsetki 187 255,32 zł.

(akta kontroli str. 82-123)

W kwestii zwłoki w przekazywaniu wniosków do OWD o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych oraz wysyłaniu wezwań do dłużników w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego Dyrektor MOPS wyjaśnił: *Przekazanie do OWD wniosków o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych wraz z informacjami wymaganymi art. 27 ust. 7 i 7a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz przekazywanie dłużnikowi informacji wymaganych art. 27 ust. 7 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów następuje po uprawomocnieniu się decyzji przyznających świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Wydłużony termin podjęcia czynności administracyjnych tj.: informacje dla dłużnika o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego, wezwanie dłużnika w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego, przekazanie wniosków do OWD o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych były sporządzane w pewnej odległości czasowej od daty uprawomocnienia się decyzji przyznających świadczenia. Sytuacja ta była spowodowana szczególnymi utrudnieniami pracy jednostki wywołanymi stanem epidemii. Przedmiotowe działania nie były podejmowane bezpośrednio po ustaleniu prawa do świadczeń a w późniejszym terminie. Informacje o przyznaniu świadczeń z FA do dłużnika były wysyłane łącznie z wezwaniami na wywiad alimentacyjny. Rozwiązanie to zostało wprowadzone w celu obniżenia kosztów obsługi zadania wynikających z wydatków na opłaty przesyłek pocztowych. Obsługa świadczeń z funduszu alimentacyjnego i dłużników alimentacyjnych jest zadaniem czasochłonnym, środki przeznaczone na obsługę zadań były niewystarczające i wymagały angażowania środków własnych gminy ponad kwotę wynikającą z podziału środków pochodzących z egzekucji należności od dłużników alimentacyjnych. W 2022 roku wydłużony termin podjęcia działań wobec dłużników alimentacyjnych spowodowany był koniecznością oddelegowania pracownika zajmującego się sprawami z funduszu alimentacyjnego do obsługi innych, pilnych zadań, tj. licznych dodatków przyznawanych mieszkańcom miasta w związku ze wzrostem cen nośników energii (dodatek osłonowy, dodatek węglowy, dodatek elektryczny) oraz z zakresu świadczeń pomocowych dla obywateli Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego kraju. Nie bez znaczenia dla jakości obsługi zadań z funduszu alimentacyjnego i działań wobec dłużników alimentacyjnych były zmiany kadrowe w sekcji zajmującej się świadczeniami rodzinnymi i funduszem alimentacyjnym. Najpierw na emeryturę odeszła osoba kierująca sekcją a następnie jedyny pracownik zajmujący się funduszem alimentacyjnym zwrócił się z prośbą o rozwiązanie umowy o pracę, na co pracodawca wyraził zgodę w trybie porozumienia stron, uwzględniając ważne okoliczności o jakich poinformował go pracownik.*

(akta kontroli str. 395-400)

3. Nieprzekazywanie, od 14 lipca 2022 r., do BIG informacji o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużników posiadających najwyższe, przekraczające sześć miesięcy zaległości z tytułu świadczeń z funduszu alimentacyjnego, co stanowiło naruszenie art. 8a ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów do wszystkich biur informacji gospodarczej.

Po 14 lipca 2022 r. MOPS przesyłał ww. informacje do czterech z pięciu BIG pomijając Krajową Informację Długów Telekomunikacyjnych BIG S.A. Działalność Krajowej Informacji Długów Telekomunikacyjnych BIG S.A. zakończono 1 lutego 2023 r.

(akta kontroli str. 370-386)

W sprawie niezamieszczania od 14 lipca 2022 r. informacji gospodarczych do Krajowej Informacji Długów Telekomunikacyjnych BIG S.A. Dyrektor MOPS podał: *Ostatnie zamieszczenie informacji gospodarczych do Krajowej Informacji Długów Telekomunikacyjnych BIG S.A. nastąpiło 13 lipca 2022 r. Po tym terminie nie zamieszczano informacji o zadłużeniu dłużników w KIDT BIG S.A., w związku ze znacznym obciążeniem pracą całej jednostki i delegowaniem pracownika zajmującego się sprawami funduszu alimentacyjnego do obsługi również innych zadań, tj.: licznych dodatków przyznawanych mieszkańcom miasta w związku ze wzrostem cen nośników energii (dodatek ośłonowy, dodatek węglowy, dodatek elektryczny), z zakresu świadczeń pomocowych dla obywateli Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego kraju, jak również w związku z poważnymi zmianami kadrowymi w sekcji zajmującej się sprawami funduszu alimentacyjnego. Później do Krajowej Informacji Długów Telekomunikacyjnych BIG S.A. spraw nie zgłaszano ponieważ zakończyła ona działalność 1 lutego 2023 r.*

(akta kontroli str. 395-400)

4. Nieprzekazanie do KRZ informacji w zakresie zobowiązań, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w przypadku jednego dłużnika, wobec którego komornik nie prowadził egzekucji za okres dłuższy niż 3 miesiące, co stanowiło naruszenie art. 8a ust. 1 pkt 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów

W okresie objętym kontrolą stwierdzono jeden przypadek, w którym komornik nie prowadził egzekucji w zakresie zobowiązań, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Informacja o zobowiązaniach dłużnika nie została zamieszczona w KRZ³¹ W okresie objętym kontrolą MOPS nie posiadał założonego konta w Ministerstwie Sprawiedliwości dotyczącego KRZ. MOPS dokonała zgłoszenia założenia konta podmiotu do KRZ 5 lutego 2024 r. Zgłoszenie zostało odrzucone z uwagi na niepełną nazwę. Ponownie zgłoszono potrzebę założenia konta 9 lutego 2024 r. Należność dłużnika wg stanu na 31 grudnia 2023 r. wynosiła 23 789,34 zł (21 000,00 zł należności głównej oraz 2 789,34 zł odsetki).

(akta kontroli str. 60-61, 338-347)

W sprawie niezamieszczenia informacji o zobowiązaniach jednego dłużnika KRZ Dyrektor MOPS wyjaśnił: *W latach 2022-2023 MOPS zajmował się jednym przypadkiem, w którym komornik nie prowadził egzekucji. Przedmiotowa sprawa dotyczy wniosku o fundusz alimentacyjny złożonego przez matkę wychowującą dwoje dzieci, których ojciec jest osobą przebywającą poza granicami kraju, adres pobytu nie jest znany- wynika to z postępowania przeprowadzonego przez Sąd Okręgowy w Tarnowie. Informacja o zobowiązaniach dłużnika w tej sprawie nie została zamieszczona w rejestrze KRZ w wyniku przeoczenia. Sprawa była prowadzona w okresie znacznego obciążenia MOPS zadaniami związanymi z przyjmowaniem i rozpatrywaniem niespotykanej dotychczas ilości wniosków o różnego typu dodatki związane ze wzrostem cen nośników energii. Przyczyniły się do tego także zmiany kadrowe w komórce obsługującej sprawy z zakresu funduszu alimentacyjnego. W związku z ustaleniem powyższej sytuacji MOPS podjął działania mające na celu zgłoszenie sprawy do KRZ. W trakcie realizacji jest procedura utworzenia konta podmiotu MOPS w celu zamieszczania w KRZ zaległości dłużników alimentacyjnych. Po utworzeniu ww. konta przedmiotowa należność zostanie zamieszczona w KRZ.*

(akta kontroli str. 395-400)

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2022-2023 MOPS podejmował różnorodne działania mające na celu skłonienie dłużników alimentacyjnych do wywiązywania się z ich zobowiązań. GOPS realizował zadania dotyczące dochodzenia należności od dłużników alimentacyjnych, przy czym nie zawsze z należytą starannością, rzetelnie i terminowo.

³¹ Sprawa nr MOPS 53534.133.1.D.12.2022.2023.

W sytuacji stałego wzrostu stanu należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego działania MOPS wobec dłużników należy uznać za nie w pełni skuteczne.

Szczegółowe badanie postępowań, wykazało nieprawidłowości w postępowaniu wobec 23 dłużników alimentacyjnych, których łączna należność na koniec 2023 r. wyniosła 1 269,5 tys. zł. Polegały one na podejmowaniu części działań z opóźnieniem (wezwanie do dłużnika w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego, występowanie do OWD z wnioskiem o podjęcie działań wobec dłużnika i przekazywanie informacji wymaganych art. 27 ust. 7 i 7a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz przekazywanie dłużnikowi informacji wymaganych art. 27 ust. 7 cyt. ustawy). Ponadto w okresie do maja 2023 r. nieregularnie składano informacje do BIG., przy czym od 14 lipca 2022 r. informacje te przekazywane były do czterech zamiast pięciu biur.

MOPS nie wywiązał się również w jednym przypadku z obowiązku zamieszczenia w KRZ informacji o zobowiązaniach dłużnika (obejmujących zaległość za okres dłuższy niż trzy miesiące), w przypadku nieprzewodzenia przez komornika ich egzekucji.

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

2. Prawidłowość sporządzania sprawozdań

2.1. W badanym okresie MOPS sporządził wszystkie wymagane kwartalne sprawozdania rzeczowo- finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Sprawozdania przekazano Wojewodzie Małopolskiemu drogą elektroniczną zgodnie z terminem określonym w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 września 2017 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów³², tj. w terminie odpowiednio do: 15 stycznia 2022 r. i 2022 r. oraz 15 lipca 2023 r.

(akta kontroli str. 159-248)

2.2. Sporządzane przez MOPS sprawozdania rzeczowo-finansowe, zgodnie z art. 31 ust. 8 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów sporządzane były zgodne z wzorami udostępnionymi przez Ministerstwo ds. Rodziny i Polityki Społecznej. W ww. sprawozdaniach nie wykazywano zwrotów dłużników alimentacyjnych z tytułu zaliczek alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 159-248)

Dyrektor MOPS wyjaśnił, że: *sprawozdania przygotowywane są pośrednictwem systemu informatycznego posiadającego homologację Ministerstwa. Rozporządzenie w sprawie sprawozdań nie określało wzoru sprawozdania ani instrukcji/objaśnień w zakresie jego sporządzenia, jak też nie wskazano, czy dane sprawozdawcze powinny obejmować te należności powstałe na podstawie ustawy o zaliczce alimentacyjnej. Przy sporządzaniu sprawozdań za lata 2021-2023 nie kierowano się wcześniejszymi przepisami i objaśnieniami w tej sprawie. Nie występowało również o objaśnienia do Wojewody Małopolskiego bądź do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w kwestii ujmowania w nich danych o zaliczkach alimentacyjnych. Do systemu dziedzinowego wprowadzane są dane dotyczące zwrotów należności powstałych na podstawie ustawy o zaliczce alimentacyjnej. W przypadku sprawozdań kwartalnych, system dziedzinowy generuje dane dotyczące stanu należności i zwrotów jedynie z obszaru należności powstałych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Rejestr zwrotów*

³² Dz. U. poz. 1812, dalej: „Rozporządzenie w sprawie sprawozdań”.

i należności powstałych na podstawie ustawy o zaliczce alimentacyjnej prowadzony jest przez księgowość MOPS. Dane z tego zakresu ujmowane są w kwartalnych sprawozdaniach rzeczowo finansowych Rb 27ZZ.

(akta kontroli str. 54-55)

2.3. W wyniku badania próby 20 dłużników, opisanej w pkt. 1.10. niniejszego wystąpienia, ustalono, że działania te były wykazywane w kwartalnych sprawozdaniach rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

(akta kontroli str. 82-123, 160-248)

W części F ww. sprawozdań rzeczowo-finansowych nie wykazywano liczby podejmowanych działań, które doprowadziły do wzrostu ściągальności należności wymienionych w art. 28 ust. 1-4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

(akta kontroli str. 160-248)

W kwestii niewykazywania w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych FA liczby działań, które doprowadziły do wzrostu ściągальności należności wymienionych w art. 28 ust. 1-4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów Dyrektor MOPS podał: *sprawozdania rzeczowo - finansowe są przygotowywane w oparciu o dane generowane z systemu informatycznego posiadającego homologację odpowiedniego ministerstwa. Jest to program Nemezis. MOPS podejmuje wszystkie przewidziane ustawą działania wobec dłużników alimentacyjnych, które są rozciągane w czasie. Wynikiem tego jest wzrost egzekucji należności. W kontrolowanym okresie, w roku 2022 wysokość wyegzekwowanych należności wynosiła 520.278,85 zł. a w roku 2023: 766.382.68 zł. W 2023 r. większość wpłat zaległości pochodziła z egzekucji z nieruchomości, do których przyłączenia żąda MOPS. System Nemezis nie daje możliwości odnotowania takich zdarzeń. Działania podejmowane wobec dłużników alimentacyjnych, np. wezwanie na wywiad, wywiad, oświadczenie majątkowe, wezwanie do zarejestrowania w PUP, wszczęcie postępowania o uznanie dłużnika za uchylającego się od zobowiązań itd., wprowadza się do systemu, jednak program nie wykazuje ich jako powiązanych ze wzrostem ściągальności.*

(akta kontroli, str. 395-400)

2.4. W wyniku analizy dokumentacji stwierdzono, że wykazane w sprawozdaniach funduszu alimentacyjnego (FA) dane w zakresie liczby złożonych wniosków o przyznanie świadczenia z funduszu alimentacyjnego za IV kwartał 2021 r. i IV kwartał 2022 r. oraz dane o liczbie decyzji wydanych w IV kwartale 2021 r. i 2022 r. były zgodne z danymi wynikającymi z rejestru decyzji i raportu z analizy wniosków.

(akta kontroli str. 37-48, 60-61, 160-248)

2.5. Dane wykazane w objętych kontrolą sprawozdaniach FA za IV kwartał 2021 r. i za IV kwartał 2022 r. nie odpowiadały wartościom wykazanym w sprawozdaniach budżetowych Rb-27ZZ za lata odpowiednio 2021 i 2022, co omówiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości.*

(akta kontroli str. 160-265)

2.6. Wielkości wykazane w rocznych sprawozdaniach Rb-27ZZ za lata 2021 i 2022 r. zostały podane zgodnie z § 5 i 6 załącznika nr 36 (za 2022 r. – nr 37) rozporządzenia w sprawie sprawozdawczości budżetowej i zgodnie z wielkościami wynikającymi

z ksiąg rachunkowych. W sprawozdaniach tych były wykazywane całkowite kwoty należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego - zarówno część przypadająca gminie, jak i część należna budżetowi państwa (rozdział 85502 Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego §098 Wpływy z tytułu zwrotów wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz §092 Pozostałe odsetki).

(akta kontroli str. 249-265, 60-61)

Sprawozdania roczne Rb-27ZZ za 2021 i 2022 r. przekazano Burmistrzowi Miasta Bochnia z zachowaniem terminu określonego §17 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w związku z pkt D2 tabeli stanowiącej załącznik nr 40 do tego rozporządzenia oraz – po zmianach - zgodnie z §17 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w związku z pkt D2 tabeli stanowiącej załącznik nr 41 do tego rozporządzenia.

(akta kontroli str. 60-61)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Dane wykazane w objętych kontrolą sprawozdaniach FA za IV kwartał 2021 r. i za IV kwartał 2022 r. nie odpowiadały wartościom wykazanym w sprawozdaniach budżetowych Rb-27ZZ za lata 2021 i 2022.

W sprawozdaniach rzeczowo-finansowych za 2021 r. i 2022 r. wykazano dane dotyczące stanu należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego w wysokości odpowiednio: 8 143 0667 zł i 8 455 208 zł. Było to niezgodne z danymi wykazanymi w rocznych sprawozdaniach Rb27-ZZ, gdzie wykazano z tego tytułu kwoty odpowiednio: 8 157 661 zł (tj. wyższą o 14 594 zł) oraz 8 497 870 zł (tj. wyższą o 42 662 zł).

W sprawozdaniu rzeczowo-finansowym za 2021 r. wykazano dane dotyczące kwoty zwróconej przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego w wysokości 347 169,66 zł zgodnie z danymi wykazanymi w sprawozdaniu rocznym Rb-27ZZ. Natomiast w sprawozdaniu rzeczowo-finansowym za 2022 r. wykazano dane dotyczące kwoty zwróconej przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego w wysokości 520 446,91 zł, co było niezgodne z danymi wykazanymi w rocznym sprawozdaniu Rb-27ZZ, gdzie w dochodach wykazanych z tego tytułu podano kwotę 520 278,85 zł, tj. niższą o 168,06 zł.

(akta kontroli str. 60-61, 159-267)

W zakresie rozbieżności między wartościami zawartymi w sprawozdaniach FA za IV kwartał 2021 r. i za IV kwartał 2022 r., a wartościami wykazanym w sprawozdaniach budżetowych Rb-27ZZ za lata 2021 i 2022 Dyrektor MOPS wyjaśnił, iż ujawniono różnice pomiędzy kwartalnymi sprawozdaniami rzeczowo-finansowymi z funduszu alimentacyjnego a sprawozdaniami Rb-27ZZ w roku 2021 i 2022, tj.:

- stan należności na koniec IV kwartału 2021r. według sprawozdania FA – 8 143 067 zł, według sprawozdania RbZZ – 8 157 661 (różnica 14 594 zł);
- stan należności na koniec IV kwartału 2022 r. według sprawozdania FA – 8 455 208 zł, według sprawozdania RbZZ – 8 497 870 zł (różnica 42 622 zł).

Przedstawione różnice najpewniej wynikały z błędów pracowników we wprowadzaniu danych do systemu informatycznego obsługującego program Nemezis, w następstwie których wygenerowane zostały sprawozdania resortowe za w/w okresy. Podjęto działania mające na celu ustalenie punktów rozbieżności, jednak wymaga to pogłębionej analizy danych z kilku lat. Nieścisłość została zauważona w roku 2023, wprowadzono korektę opierając się na danych pochodzących z księgowanych należności od dłużników alimentacyjnych.

Różnica pomiędzy kwartalnym sprawozdaniem rzeczowo-finansowym z funduszu alimentacyjnego a sprawozdaniem Rb-27ZZ w roku 2022 wynosząca 168,06 zł wynika prawdopodobnie z błędnie rozliczonej wpłaty w programie Nemezis. Podjęto działania mające na celu ustalenie przyczyn rozbieżności, jednak wymaga to czasochłonnej analizy wielu danych.

(akta kontroli, str. 395-400)

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą MOPS sporządzał i terminowo przekazywał właściwym organom kwartalne sprawozdania rzeczowo-finansowe oraz sprawozdania budżetowe Rb-27ZZ. Sprawozdania FA za IV kwartał 2021 r. i za IV kwartał 2022 r. nie zostały sporządzone rzetelnie, gdyż zawarte w nich dane dotyczące stanu należności³³ oraz kwoty zwróconej przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego³⁴ nie odpowiadały wartościom wykazanim w sprawozdaniach budżetowych Rb-27ZZ z tych okresów.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Niezwłoczne przekazywanie wniosków do OWD o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych wraz z informacjami wymaganymi art. 27 ust. 7 i 7a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.
2. Niezwłoczne przekazywanie dłużnikowi informacji wymaganych art. 27 ust. 7 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.
3. Wzywanie dłużników w celu przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego, z zachowaniem zasad określonych w art. 35 §1 i 2 kpa.
4. Przekazywanie do KRZ informacji w zakresie zobowiązań dłużników alimentacyjnych.
5. Wprowadzenie rozwiązań organizacyjnych usprawniających podejmowanie działań w stosunku do dłużników alimentacyjnych.
6. Podjęcie działań zapewniających rzetelne wykazywanie w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych danych dotyczących stanu należności oraz kwot zwróconych przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego

³³ Sprawozdanie FA za IV kwartał 2021 r. i za IV kwartał 2022 r.

³⁴ Sprawozdanie FA za IV kwartał 2022 r.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, 13 marca 2024 r.

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Krakowie
/-/
z up. Marcin Kopeć
Wicedyrektor

Kontrolerzy
Barbara Guga
Główny specjalista kontroli
państwowej

/-/

.....
podpis

Anna Stochel-Lukasińska
Główny specjalista kontroli
państwowej

/-/

.....
podpis